

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:3630

av **Ali Esbati m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2016/17:107 Nya utstationeringsregler

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att anta 5 b och 24 §§ i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare med den ändringen att ”eller varsel om en sådan åtgärd” utgår.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetstagarorganisationer bör åläggas att ge in avtalsvillkor till Arbetsmiljöverket endast om man avser att vidta konflikt eller varsel om konflikt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den föreslagna modellen med ingivande av avtalsvillkor ska utvärderas inom en snar och förutbestämd framtid och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ogiltighetspåföljd bör möjliggöras vid brott mot repressalieförbudet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alla som arbetar i Sverige ska garanteras rimliga löne- och arbetsvillkor. Kollektivavtalet är det viktigaste instrumentet för att uppnå detta. Dess funktion är att hindra osund konkurrens. Arbetstagare ska inte tvingas tävla om arbetstillfällen genom att bjuda under varandra i fråga om lön och arbetsvillkor, och seriösa företag ska inte konkurreras ut av företag som pressar priser genom oacceptabla villkor för arbetstagarna. Förhandlingsrätten, rätten att fritt teckna kollektivavtal och konflikträtten utgör grundläggande mänskliga rättigheter och är en förutsättning för att det svenska kollektivavtalssystemet ska kunna fungera och stärkas.

EU-domstolens Laval-dom 2007 innebar ett hårt slag mot nämnda grundläggande rättigheter och därmed även mot det svenska kollektivavtalssystemet. De ändringar som

därefter infördes i svensk lag, lex Laval, gick dessutom längre i inskränkningarna av de grundläggande rättigheterna än vad EU-rätten krävde.

Regeringens proposition om nya utstationeringsregler skulle innebära verkliga framsteg jämfört med nuvarande lagstiftning. Lagförslagen ligger inom ramen för EU-rätten och tar bort vissa av de alltför långtgående inskränkningarna av de grundläggande fackliga rättigheterna som nuvarande lagstiftning innebär. Det i lex Laval införda förbudet mot att vidta stridsåtgärder tas bort. Detta kommer att öka möjligheterna att teckna kollektivavtal i syfte att slå vakt om utstationerade arbetstagens löner och arbetsvillkor. Delar av lex Laval har inte bara kritiserats i Sverige utan även av organ inom ILO och Europarådet.

I sammanhanget vill Vänsterpartiet påpeka att det grundläggande problemet, motsättningen mellan EU-rätten och Sveriges övriga internationella åtaganden gällande grundläggande rättigheter, inte kan lösas på annat sätt än genom förändringar på EU-nivå och därmed inte heller löses inom ramen för denna proposition. Utstationeringsdirektivet måste ändras så att det blir ett minimidirektiv, inte som nu ett maximidirektiv. Det är också nödvändigt att Sverige inom EU tar sitt ansvar och verkar för ett juridiskt bindande socialt protokoll som innebär att grundläggande mänskliga rättigheter inte får underordnas de ekonomiska friheterna.

Vi ser återkommande påminnelser om problemen med att upprätthålla arbetstagarnas sociala och fackliga rättigheter i mötet med EU:s marknadsliberala fundament. Det krävs grundläggande förändringar för att inte arbetet för att upprätthålla den svenska arbetsmarknadsmodellen ska behöva göras i ständigt uppförbacke. Detta är ett kärnproblem med det svenska EU-medlemskapet. Samtidigt har Vänsterpartiet alltsedan Sveriges inträde i EU arbetat för förslag som kan förbättra faktiska lagar och regler inom de ramar som följer med EU:s konstruktion.

Vänsterpartiet menar därför att föreliggande proposition bör bifallas. Det finns dock flera punkter där vi föreslår förbättringar.

Kollektivavtalsverkningars begränsning

Regeringens förslag om att kollektivavtalsverkningarna bör begränsas när avtalet slutits som en följd av stridsåtgärder eller varsel om sådana åtgärder, innehåller regleringar om att arbetsgivare som tecknar kollektivavtal under sådana premisser enbart tvingas av villkor inom den hårda kärnan. Därmed är det endast kollektivavtal som sluts frivilligt utan varsel om eller vidtagna stridsåtgärder som i sin helhet kan komma att omfatta de aktuella arbetstagarna. Regeringens bedömning är att förslaget överensstämmer med principen om proportionalitet enligt EU-rätten.

Vänsterpartiet anser emellertid att varsel om åtgärd som sedan inte vidtas inte bör leda till begränsade avtalsverkningar, eftersom det är oklart om gränsdragningen för frivillighet då verkligheten passerats.

Referensen till den ”hårda kärnan” framstår som ett nödvändigt ont för att rätten till konfliktåtgärder för att uppnå ett svenskt kollektivavtal ska garanteras. Men sådana verkningar bör minimeras – och det är viktigt att de gråzoner som finns i förhållande till EU-rätten kan prövas av svensk lagstiftning i rimliga avseenden. Med den valda konstruktionen uppstår en risk för att arbetsgivare kan välja att säga nej till en samförståndslösning, om de garanteras ett för dem betydligt mer fördelaktigt avtal. I ett sådant läge befinner sig den svenska modellen med kollektivavtal på ett sluttande plan. Lagrådet har också påpekat svårigheterna i en sådan reglering. Konstruktionen riskerar

dels att urholka bredden av goda arbetsvillkor som i stor utsträckning återfinns i svenska kollektivavtal, dels att bli konflikt drivande. Flera av de remissinstanser som yttrade sig med anledning av motsvarande förslag i förarbetena har också instämt i den senare farhågan. Att hålla nere antalet konflikter och att få heltäckande kollektivavtal är ömsesidiga behov hos både arbetsgivar- och arbetstagarparterna, vilket är rimligt att beakta mot bakgrund av den på svensk arbetsmarknad förhållandevisa avsaknaden av konflikter.

Vid sammanvägning av de föreliggande behoven av att komma till rätta med den brist på drägliga villkor som kännetecknar situationen för arbetskraft som utstationeras i Sverige, och de EU-rättsliga hindren för en fullständig tillämpning av svenska kollektivavtal, anser Vänsterpartiet att konfliktvarsel ska undantas i den föreslagna lagregleringen. Därför föreslår Vänsterpartiet följande: att riksdagen beslutar att anta 5 b och 24 §§ i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare med den ändringen att ”eller varsel om en sådan åtgärd” utgår.

Arbetstagarorganisationers skyldighet att ge in kollektivavtalsvillkor

Regeringen föreslår i propositionen att information om villkor motsvarande den hårda kärnan i kollektivavtal ska ges in till Arbetsmiljöverket av arbetstagarorganisationer, och att denna skyldighet ska vara mer långtgående än i tidigare lagstiftning. Skälet för detta är att avtalsvillkor hitintills inkommit i mycket liten omfattning.

Vänsterpartiet anser att en sådan skyldighet för arbetstagarorganisationerna som föreslås är för omfattande. Förslaget innehåller också en skyldighet för både arbetsgivar- och arbetstagarparterna att inrätta en kontaktfunktion som har till uppgift att ge upplysningar om de tillämpliga villkoren i en utstationeringssituation, vilket bör vara tillräckligt för att bistå med det informationsunderlag som är nödvändigt. Detta gäller i synnerhet mot bakgrund av det som anförs ovan, om att Arbetsmiljöverket i dag får in endast ett fåtal uppgifter om avtalsvillkor.

Särskilt problematiskt framstår kravet på att arbetstagarorganisationer ska bistå Arbetsmiljöverket med avtalsvillkor även i branscher där utstationering inte är en särskilt relevant problemställning och i situationer där konflikter inte väntas. Vänsterpartiet menar att detta är en alltför långtgående reglering som därtill inskränker avtalsbärande parter autonomi på ett sätt som inte är ändamålsenligt.

Regleringen bör därför ändras så att arbetstagarorganisationer åläggs att inge avtalsvillkor till Arbetsmiljöverket endast om konflikt eller varsel om konflikt avses vidtas. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Vidare är det inte helt tydligt hur tolkningen av avtalsvillkor ska gå till, utan att kontaktfunktionerna hos parterna används. Det är rimligen inte optimalt att avtalsvillkor kan komma att uttolkas utan parternas deltagande i det enskilda fallet. Olika tolkningar riskerar att uppkomma, och därmed också onödigt förvirring, som enkelt kan undvikas genom kontakt med vederbörlig part.

Den föreslagna regleringen ökar sannolikt också den administrativa bördan hos fackförbunden, vars resurser bättre behövs till bl.a. kontroll av avtalsefterlevnad snarare än ytterligare administration. Motsvarande krav ställs inte heller på motparten i avtalen, som ju äger avtalen i samma utsträckning.

Regeringen tycks dock sammanfattningsvis förhålla sig ödmjuk inför att det föreslagna systemet möjligen inte kommer att fungera på det sätt som avses, och öppnar

för utvärdering och omprövning. Den föreslagna modellen med ingivande av avtalsvillkor ska utvärderas inom en snar och förutbestämd framtid. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Sanktioner vid brott mot repressalieförbudet

I regeringens förslag om påföljder vid arbetsgivares avtalsbrott, gentemot dels arbetstagarorganisationer, dels utstationerade arbetstagare, återfinns en skadeståndsskyldighet gentemot den enskilda arbetstagaren vid brott mot repressalieförbudet. Detta är ett välkommet tillstyrkande av arbetstagares rättigheter.

Vänsterpartiet anser dock, i likhet med flera remissinstanser, att skadeståndsskyldigheten ska kompletteras med en ogiltighetspåföljd. De repressalier som består i uppsägning eller avsked, som följd av att arbetstagare nyttjar fackliga rättigheter, ska kunna ogiltigförklaras och arbetstagaren ha rätt att återgå i arbete. Det förefaller orimligt att arbetstagaren å ena sidan får rätt i att en sådan repressalie varit felaktig, å andra sidan berövas möjlighet till fortsatt försörjning. Därför bör ogiltighetspåföljd möjliggöras vid brott mot repressalieförbudet. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Daniel Sestrajcic (V)

Christina Høj Larsen (V)

Daniel Riazat (V)